

- ב. המורים מתבקשים לעיין בחומר המצוי במרכזים הפדגוגיים והעשוי לסייע בנושאים הנ"ל.
- ג. ביום הזכרון לחיים וייצמן יונף על מוסדות החינוך דגל המדינה.

4. התאריך העברי

כל המחנכים והמורים למקצועותיהם יקפידו על רישום התאריך העברי בהודעות בית-הספר, על לוח הכיתה יום-יום וכיוצא בזה. תלמידי כל הכיתות יציגו את התאריך העברי בעבודות שבכתב ויזכרו את ימי הולדתם לפי תאריך זה. בכיתות הבינוניות והגבוהות רצוי לציין גם את התאריך הכללי בצדו של התאריך עברי, לפי הדוגמה הזאת:

כ' באלול ה'תש"ס

(1 בספטמבר 1980)

ה ע ר ה: השנה העברית-תיכתב בתוספת ה' (ה' תש"ס)

בכל המכתבים והמסמכים של מוסדות החינוך יירשמו התאריך העברי והתאריך הכללי.

5. ההמנון

- א. ההמנון — מילותיו, תוכנו ולחנו — יילמד בשיעורי העברית והזמרה, החל בכיתה ג'.
- ב. כל תלמיד יידע את ההמנון בעל-פה ויוכל להשתתף בשירת ההמנון בציבור.
- ג. כרות "החקווה" תימצא בכל מוסד חינוך. מנהל בית-הספר יורה לשבח את הכרזה במסגרת, מתחת לזכוכית, ולקבוע אותה במקום ראוי ונראה לעיני התלמידים בכל ימות השנה.

6. דגל המדינה

- א. בכל מוסדות החינוך יונף דגל המדינה ביום פתיחת שנה"ל, ביום סיום שנה"ל ובתאריכים הקבועים בחוק, כגון: יום הזיכרון לחללי מערכות ישראל, יום הזיכרון לשואה ולגבורה, יום הזיכרון לחיים וייצמן, יום פטירתו של דוד בן-גוריון, יום העצמאות ויום ירושלים, ובכל יום אחר שמנכ"ל משרד החינוך והתרבות מודיע עליו.
- ב. המוסד יקיים בשעת הנפת הדגל טקס מתאים.
- ג. התלמידים ילמדו את תולדות דגל המדינה, את סמליו ואת משמעותו. הם יכירו את התקנות העיקריות בדבר השימוש בדגל המדינה, יחונכו לכבד את הדגל, במעמד הנפתו ובמעמד הורדתו, ויודרכו בדבר שמירת צורתו של הדגל וניקיונו.

7. תפקידי המורה-היועץ בבית-הספר היסודי ובחטיבת-הביניים

המזכירות הפדגוגית אישרה את תפקידי המורה-היועץ בבית-הספר היסודי ובחטיבת-הביניים, כדלקמן:

במסמך זה יש לראות מסגרת כללית לעבודת המורה-היועץ. יש להניח, שלא כל התפקידים הנזכרים במסמך יכולים להתמלא במסגרת בית-ספר אחד ובשנה אחת; לפיכך, על המורה-היועץ לקבוע סדרי עדיפות לעבודתו, בתיאום עם הנהלת ביה"ס, היועץ הבכיר והפיקוח הכולל.

א. מטרות הייעוץ

המורה-היועץ יפעל, ביחד עם המחנך וצוות בית-הספר, להשגת המטרות האלה:

1. טיפוח תנאים ואקלים בבית-הספר שבהם יוכלו התלמידים להתפתח בהתאם ליכולתם ונט-יותיהם בתחומי הלימודים, החברה וחיי הרגש.
2. פיתוח מודעות לצורכי הפרט במערכת החינוך, לבעיות החברתיות והרגשיות האופייניות לגיל התלמידים ולצרכים המיוחדים של יחידים וקבוצות.
3. ייעוץ למערכת בנוגע לתנאים ולמסגרות לימודיות וחברתיות שיאפשרו לתלמידים למצות את יכולתם.
4. סיוע לתלמידים, קשי-הסתגלות, ייעוץ למוריהם ולהוריהם.
5. סיוע לכל התלמידים להסתגל למסגרות לימודיות וחברתיות חדשות.
6. פיתוח תהליך ייעוצי שבו יגיע הפרט להכרת עצמו, יכולתו, נטיותיו ושאיופיותיו — כהיבטים לשיקול דעתו בבחירת מסגרות לימודים ועבודה לתכנון עתידו.

ב. עבודת המורה-היועץ בביה"ס היסודי

1. ייעוץ חינוכי-טיפולי לתלמיד

התערבות המורה-היועץ במקרים של קשיים בהסתגלות התלמיד, כגון: תלמידים תת-משיגים, בעיות חברתיות, הפרעות בהתנהגות, קשיים ריגושיים וכד'. היזמה להפנות תלמיד למורה-היועץ תבוא מן:

א. התלמיד, ב. הוריו, ג. המחנך והצוות החינוכי, ד. המורה-היועץ.

תשומת לב מיוחדת תינתן לאיתור ולזיהוי מוקדם של הבעיות, תוך ריכוז מידע רלוונטי, ניצולו ההולם ושמירה על סודיותו.

הייעוץ יכול להיות אינדיבידואלי, קבוצתי או במסגרת הכיתה כולה.
2. ייעוץ להורים

המורה-היועץ יסייע למחנך הכיתה בפיתוח הקשר של ביה"ס עם הורי התלמידים בדרכים אלה:

(א) קשר אינדיבידואלי עם הורי התלמידים בשעת הצורך.

(ב) הדרכה לקבוצות הורים בנושאים כגון: גיל התבגרות, מעבר ממסגרת חינוכית אחת לשנייה, טיפול בבעיות מיוחדות בהכנת שיעורי-בית.

(ג) הנחיה של חוג הורים כאמצעי לטיפול בבעיות הילד.

(ד) סיוע לצוות בית-הספר בשיתוף ציבור הורים בעזרה לביה"ס.

3. ייעוץ והדרכה לקראת המשך לימודים

- (א) המורה-היועץ יעזור לתלמיד בהבנה עצמית טובה ומציאותית — כשריו, נטיותיו, ערכיו ושאיפותיו.
- (ב) המורה-היועץ יטפל בהרחבת ידיעות התלמיד על עולם העבודה המקצועית ואפשרויות הלימוד הפתוחות לפניו; כן יפעל להגברת המודעות לתהליכי בחירה והחלטה.
- (ג) המורה-היועץ יסייע לתלמיד ולהוריו בגיבוש תכנית פעולה מציאותית ומתאימה לו.

4. דרכי פעולה בכיתות ז', ח'

- (א) ריכוז מידע על כלל התלמידים ממקורות מידע שונים.
- (ב) קיום שיחות ודיונים כיתתיים, קבוצתיים ואישיים בנושאים, כגון: הכרה עצמית, התפתחות בגיל ההתבגרות, הכרת עולם העבודה ובעיות שונות.
- (ג) ביקורים וסיורים עם תלמידים בבתי-ספר על-יסודיים וכן במפעלים תעשייתיים.
- (ד) ייעוץ אישי לתלמידים והוריהם.
- (ה) קשר עם המוסדות הקולטים את התלמידים לשם היקלטות תקינה של התלמידים ומעקב אחר הסתגלותם למסגרת החדשה.

5. הכנה למעבר אל הטיבת-הביניים

- כדי לסייע לתלמידים במעבר תקין מביה"ס היסודי לחטיבת-הביניים יפעל המורה-היועץ — יחד עם מחנך הכיתה והצוות ההינולי — בתחומים אלה:
- (א) שיחות עם התלמידים בכיתה ובקבוצות בנושאים כגון: מבנה חטיבת-הביניים, הסתגלות למקום חדש.
- (ב) שיחות אישיות עם תלמידים והוריהם הזקוקים לסיוע אישי; הכנה מיוחדת למועמדים לפנימיות ולמסגרות מיוחדות.
- (ג) איסוף וריכוז מידע על התלמידים והעברתו לצוות הקולט בחטיבת-הביניים, כדי שהתלמיד ימצא את מקומו במסגרת שאליו יעבור.

6. תיאום פעילות הצוות הבינמקצועי

- (א) המורה-היועץ יטפל בקשר בין השירותים השונים בביה"ס.
- (ב) בראש הצוות הבינמקצועי יעמוד המנהל או בא-כוחו. המורה-היועץ ירכז את הצוות שיכלול את בעלי התפקידים האלה: פסיכולוג, עובד סוציאלי, קצין ביקור סדר, רופא, אחות, קצין מבחן, מחנכים ומורים מקצועיים, מורים במסגרות העזר וכיו"ב. לדיונים יוזמנו אנשי הצוות כולו או חלקם, לפי הנושא הנדון.
- (ג) הצוות ידון בבעיות כלליות של ביה"ס או של כיתה מסוימת, לשם מציאת דרכים לפתרון. כן ידון הצוות בבעיות הקשורות לילדים חריגים (קבלת מידע, הפניה, טיפול וקבלת דיווח).
- (ד) הצוות הבינמקצועי יפעל בהתאם לנוהלי הפעלת הצוות הבינמקצועי שפורסמו בחוזר המנהל הכללי.

(ה) המורה-היועץ יעקוב אחרי ביצוע המלצות הצוות ויביא את הבעיה לדיון חוזר במקרה הצורך.

7. ייעוץ למערכת

(א) דיונים אישיים וקבוצתיים, לפי הצורך, עם צוות המורים לשם ליכון דרכי פעולה בנושאים לימודיים, חינוכיים וחברתיים המתעוררים במסגרת ביה"ס ובמעבר אל המסגרת וממנה (המעבר מגן-הילדים לביה"ס, מביה"ס היסודי לחטיבת-הביניים או לביה"ס התיכון והמעבר למסגרות מיוחדות).

(ב) ייעוץ בפיתוח מסגרות-עזר ושילובן במערכת, כגון כיתות מסייעות, טיפוליות, מקדמות, שיעורי-עזר.

(ג) ייעוץ בהפעלת פרויקטים מיוחדים, כגון: משחקיה, חונכות, הוראה טיפולית.

(ד) עידוד פעילות גומלין בין ביה"ס ומוסדות הקהילה, כגון: בית התלמיד, מתנ"ס, חוגים להורים, פעולות התנדבות.

(ה) גילוי ערנות למתחדש בתחום בריאות הנפש והתאמתו לצורכי בית-הספר שבו עובד המורה-היועץ.

ג. עבודת המורה-היועץ בחטיבת-הביניים

1. איסוף מידע, איבחון וטיפול

(א) המורה-היועץ יקיים קשר עם מחנכי הכיתות ועם הגורמים הטיפוליים של ביה"ס המזינים את החטיבה.

(ב) בנוסף למידע שיועבר לחטיבת-הביניים על כלל התלמידים, יימסר למורה-היועץ מידע על תלמידים שהיו בטיפול — בביה"ס או מחוצה לו. מידע זה יהיה חסוי.

(ג) ריכוז המידע על התלמידים בביה"ס, כגון: כרטיסי תלמיד, גיליונות הערכה, תוצאות מבחנים ושאלונים (מבחנים פסיכולוגיים, מבחני הישג, מבחנים סוציומטריים ואחרים), סיכומם ופירוש תוצאותיהם.

(ד) קיום קשר הדוק עם השירות הפסיכולוגי, השירות הרפואי ושירותים סוציאליים וקהילתיים.

(ה) סיוע למחנך — באמצעות פגישות קבועות ושיטתיות — באבחון הבעיות האינדיבידואליות והכיתתיות, על יסוד המידע שריכוז המחנך והמורה-היועץ על התלמידים וחיפוש במשותף אחר דרכים לפתרון הבעיות.

(ו) עבודה מתוכננת ורצופה במסגרת כיתתית או קבוצתית בנושאים ייעוציים, כגון: פיתוח הכנה ודרכי התמודדות במצבים חדשים, בעיות גיל ההתבגרות, הכרה עצמית וזהות אישית, הבהרת ערכים, דינמיקה של בחירה וקבלת החלטות, עולם העבודה ודרכים לרכישת מידע על אפשרויות לימודים והכשרה מקצועית וכד'.

(ז) קיום ראיון אישי עם מרבית התלמידים אחת לשנה, לפחות, והיענות לתלמידים הפונים אליו ביזמתם.

- (ח) איתור של בעיות הסתגלות וריכוז המידע הקשור בכך.
- (ט) טיפול תומך, קצר-מועד, ביחידים, לפי שיקוליו המקצועיים של המורה-היועץ וכישוריו.
2. ייעוץ בהרכבת הכיתות ושיבוץ הפרט המורה-היועץ יהיה שותף פעיל בחלוקה לפי כיתות וקבוצות.
3. ניידות התלמידים
- המורה-היועץ ישתתף בהפניית התלמיד למקום המתאים והרצוי לו, כגון: קבוצות, מסלול-לים, מקצועות בחירה, חוגים — על-ידי הבאת מידע רלוונטי והעלאת שיקולים לפני הוועדה האחראית לנושא.
4. מעקב
- מעקב אחר השתלבות בלימודים או בעבודה של תלמידים שסיימו את לימודיהם בחטיבת-הביניים ועברו למסגרות אחרות.
5. הצוות הבינמקצועי
- ריכוז החומר המובא לדיון בצוות הבינמקצועי ומעקב אחר ביצוע ההמלצות.
6. יזמות
- המורה-היועץ יזום פעולות מיוחדות נוספות, שמטרתן קידום התלמידים, כגון עבודה עם צוות ביה"ס בבעיות חינוכיות, תוך ניצול המשאבים בביה"ס ובקהילה.
- ד. המסגרת הארגונית של עבודת המורה-היועץ
1. בתפקיד מורה-יועץ יכול לשמש בעל רשיון הוראה בשלב החינוכי שבו הוא פועל ושהוסמך כיועץ באחת האוניברסיטאות.
2. כאשר מתקבל מורה-יועץ בתנאים מיוחדים, יירשמו התנאים והזמן להשלמתם בתיק האישי (כגון: השלמת השכלה, ניסיון בהוראה, דחיית קביעות).
3. המורה-היועץ יופנה למוסד החינוך על-ידי המפקח הכולל, לאחר אישור מקצועי על-ידי היועץ הבכיר.
4. משרת המורה-היועץ תכלול ייעוץ והוראה. מקרים חריגים טעונים אישור מטעם מנהל המחוז והיועץ הבכיר.
5. בשלבי החינוך שבהם קיים תקן לייעוץ, תיקבע עבודתו של המורה-היועץ לפי שתי שעות שבועיות לכל כיתה.
6. אין למורה-היועץ חזקה על מספר שעות הייעוץ ושכבת הגיל. מערכת שעות העבודה של המורה-היועץ תיקבע על-ידי המנהל, בתיאום עם היועץ הבכיר.
7. כשייכנס מורה-יועץ נוסף לחטיבת-הביניים יקבע מנהל המוסד, בתיאום עם היועץ הבכיר, את חלוקת העבודה בין שני המורים-היועצים.

8. בחטיבת-הביניים רצוי להצמיד מורה-ייעוץ לשכבת גיל כדי להבטיח את הרצף של התהליך הייעוצי עם אותם התלמידים במשך שלוש שנים. ניתן לארגן את עבודת הייעוץ גם בדרכים אחרות, לפי צורכי בית-הספר או בהתחשבות בכישורים ובהתמחויות מיוחדות של המורים-הייעוצים.
9. רצוי, שיחידת הזמן המוקדשת לייעוץ תהיה שעתיים רצופות, לפחות. כדי להבטיח נוכחות מרבית של המורה-הייעוץ בבית-הספר במשך השבוע, אין לרכז מעל 5 שעות ייעוץ תקניות ביום-לימודים אחד.
10. מן הראוי, שהמורה-הייעוץ יהיה נוכח פעם בשבוע, לפחות, בשעות שבהן פועל ביה"ס בשעות המאוחרות של היום או אחה"צ. יש לקבוע סדרים לקבלת הורים ותלמידים גם בשעות אחה"צ.
11. מורה-ייעוץ הוא חבר בצוות המורים. תפקידו מחייב קשר קבוע עם ההנהלה, המורים ועם גורמים טיפוליים בביה"ס ומחוצה לו. המורה-הייעוץ צריך להופיע בפני התלמידים, ההורים, המורים והציבור, כאיש מקצוע (שעיקר אחריותו כלפי תפקידו נובע ממקצועו) ולא כחלק מההנהלה הממוסדת וכאיש סמכות.
12. המורה-הייעוץ יביא בפני המנהל את הנושאים המרכזיים בתכנית הייעוץ השנתית, לצורך דיון משותף והבטחת דרכים ארגוניות לביצוע התכנית.
13. לרשות המורה-הייעוץ יועמד חדר מתאים, שמידותיו וריהוטו מאפשרים עבודה עם יחידים וקבוצות.
14. בדומה למורה, שחלק מעבודתו משובץ במערכת וחלק אחר מוקדש להכנת שיעורים, תיקון עבודות, פגישות עם הורים, ישיבות, השתלמות וכד' — משובץ רק חלק מעבודתו של המורה-הייעוץ במערכת השעות, ואילו עבודות הרישום, התכתביות, קשר עם גורמי חוץ, והכנות אחרות ייעשו מחוץ לשעות המערכת — להוציא מקרים שבהם ביצוע עבודות אלה אפשרי רק בשעות הלימודים.
15. עבודת המורה-הייעוץ מחייבת השתתפות קבועה בפגישות הדרכה והשתלמויות קבוצתיות ואישיות, הנקבעות על-ידי היועץ הבכיר, וכן השתתפות בתכניות השתלמות לפי בחירה המורה-הייעוץ.

8. הפעלת תכנית הלימודים החדשה בגיאוגרפיה בכיתה ח'

- תכנית הלימודים החדשה בגיאוגרפיה לכיתה ח' (על-פי תכנית הלימודים בגיאוגרפיה לכיתות ה'–ט', ירושלים, תשל"ה) תחייב את כיתות ח' בחינוך היסודי ובחטיבות-הביניים, החל בשנת הלימודים תשמ"א.
- התכנית כוללת את הנושאים: אירופה המערבית והמזרחית, ברית-המועצות וחבל בארץ-ישראל — על-פי אזור המגורים של התלמידים. פירוט הוראת חבלי ארץ-ישראל, ראה בחוזר המנכ"ל שם/4, סעיף 98, סעיף קטן ב.
- בחוזר המנכ"ל לז/1, סעיף 12 ו-לז/4, סעיף 139, פורסמו פרטים על הפעלת תכניות הלימודים החדשות בגיאוגרפיה לכיתות ה'–ז'.